
SUDANLI YAZAR TAYYİB SÂLİH'İN “NAHLETUN ‘ALÂ’L-CEDVEL” ADLI HİKÂYESİNİN TAHLİLİ*

ANALYSIS OF THE STORY OF “NAHLETUN ‘ALÂ’L-CEDVEL” BY THE SUDANESE WRITER TAYEB SALİH

Dr. Öğr. Üyesi Sevim ARSLAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri
Tasavvuf Anabilim Dalı
sevimyilma@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0001-8227-1012

Yusra ÖZALP

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
yusraozalp94@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-5784-6814

Atf Gösterme: ARSLAN, Sevim; ÖZALP, Yusra, “Sudanlı Yazar Tayyib Sâlih’in Nahletun ‘Alâ’l-Cedvel Adlı Hikâyesinin Tahlili, *Ağrı İslâmi İlimler Dergisi (AGİİD)*, Haziran 2021 (8), s.52-68.

Geliş Tarihi:

12 Mart 2021

Kabul Tarihi:

20 Mayıs 2021

© 2019 AGİİD

Tüm Hakları Saklıdır.

Özet: Bu makalede modern Arap edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan Sudanlı Tayyib Sâlih’in *Nahletun ‘alâ’l-cedvel* adlı hikâyesi ele alınmaktadır. Makalenin birinci bölümünde *Nahletun ‘alâ’l-cedvel* adlı hikâye hakkında okuyucuya ön bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde ise eserin dayandığı tarihsel arka plan ele alınmaktadır. Ayrıca yazarın hikâyede ele aldığı konular, etkilendiği yazarlar, hikâyede mensup olduğu edebi akım, hikâyeyi yazma tarihi ve yayınladığı gazete hakkında bilgiler verilir ve son olarak yazarın hikâyeye ilgili düşünceleri ve hisleri belirtilmektedir. Üçüncü bölümde *Nahletun ‘alâ’l-cedvel* adlı hikâyenin dayandığı tarihsel arka planda Sudan incelenmektedir. Hikâyenin yazıldığı tarihte Sudan’ın siyasi, ekonomik, coğrafi, tarihi ve kültürel özellikleri incelenerek analiz edilmektedir. Akabinde hikâyeye ile hikâyenin yazıldığı tarihte Sudan’ın tarihsel arka planı arasındaki ilişki üzerinde durularak çıkarımlarda bulunulmaktadır. Dördüncü bölümde ise *Nahletun ‘alâ’l-cedvel* adlı hikâyeye edebi açıdan tahlil edilmektedir. Hikâye olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman ve mekân, anlatım teknikleri, dil ve üslup ve tema bakımından incelenerek teknik ve tematik bir çözümleme yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Nahletun ‘alâ’l-cedvel*, *Arap Edebiyatı*, *Sudan*, *Tayyib Sâlih*, *Sosyal Sorunlar*, *Sembolizm*.

Abstract: This article is concerned with analyzing the story of *Nahletun ‘alâ’l-cedvel* by the Sudanese Arab writer Tayeb Salih, who is considered one of the most important representatives of modern Arabic literature. The first chapter of the article gives readers detailed information about the tale of *Nahletun ‘alâ’l-cedvel* on the chart. In the second chapter, the history of Sudan and the topics presented by the author were analyzed, as well as his influence on the book, his style in the literary movement, the date he wrote the story, information about his feelings during its publication in the

magazine, and the reasons that prepared the writer for this story. In the third chapter of the story of *Naḥletun 'alâ'l-cedvel*, the historical time of the story, the political, economic and geographical characteristics, and the heritage history of Sudan were analyzed. After that, the history of the relationship of the causes affecting the writer during writing the story was analyzed. As for the fourth chapter in the story of *Naḥletun 'alâ'l-cedvel*, it was analyzed from the literary and technical side in terms of the writer's style and his focus on the event, language, characters, place and time.

Keywords: *Naḥletun 'alâ'l-cedvel, Arabic Literature, Sudan, Tayyeb Salih, Social Problems, Symbolism.*

---

*Bu makale hazırlamakta olduğum “Sudanlı Hikâyecilerden Tayyib Sâlih’in Dûmetu Ved Hâmid Adlı Eserinin Yapı ve Tematik İncelemesi” (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021) isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Ayrıca hazırladığım makaleye tavsiyeleriyle yardımcı olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sevim ARSLAN’a içten teşekkür ederim.

GİRİŞ

Toplumunu anlama sanatı olarak edebiyat, insandaki duygu ve düşüncelerden beslenmektedir. Edebiyat, toplum içerisinde yaşanan sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel değişimler ve gelişmelerden etkilenmektedir. Edebiyat sayesinde toplum içerisinde hâkim bakış açısı anlaşılmaktadır.

Makaleye bu açıdan bakıldığında 1956 yılı ve sonrasında Sudan’da yaşanan askeri ve siyasal karmaşalar sonucunda ülkenin zor zamanlar geçirmesiyle birlikte edebiyatında bu kaostan etkilendiği düşünülmektedir. Sudan edebiyatının önde gelen ediplerinden biri olan Tayyib Sâlih, Sudan’ın içerisinde bulunduğu bu durumdan etkilenerek eserlerine toplum içerisinde yaşanan acı sorunları yansıtmaktadır.

Yazar Sâlih’in hayatı, eserleri, edebi kişiliği Celal Turgut Koç’un “*Tayyib Sâlih ve Romancılığı*” adlı doktora tezinde geniş bir pencereden bakılarak değerlendirilmiş olup romanları edebi kurgu ve yapısal özellikler bakımından incelenmiştir. Yine Esat Ayyıldız’ın “*Et-Tayyib Sâlih’in “Mevsimu’l-Hicre İle’ş-Şemâl” Adlı Romanının Tahlili*” adlı makalesinde ise Sâlih’in hayatına, eserlerine, edebi kişiliğine kısa bir şekilde değinilerek *Mevsimu’l-hicre ile’ş-şemâl* adlı romanın çözümlenmesi yapılmıştır. Bu çalışmaların bu makaleye yardımcı olduğu gibi diğer çalışmalara ışık tutacağı aşikârdır.

Sâlih’in adını dünyaya duyurduğu eserleri dışındaki diğer eserlerinin varlığına değinilmesi ve bu ünlü eserlerinin geniş bir bakış açısıyla ele alınması sonucunda diğer eserleri ve bu eserlerinin özel detayları gölgede kalmaktadır.

Bu makalede ise Sâlih'in *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* gibi önemli bir hikâyesini özele indirgeyerek hikâyenin hem tarihsel arka planından bahsedilmekte hem de edebi ve yapısal tahlili yapılmaktadır. Bununla birlikte hikâyenin edebî kurgusu ve tarihsel arka planı arasındaki ilişki hakkında da çıkarımlarda bulunulmaktadır. Bu açıdan hareket ederek makalede Sâlih'in *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesinin özel detaylarına inerek edebiyat ve tarih alanlarından yararlanılmaktadır. Çalışmada Sâlih'in *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyeyi yazma tarihi, yayınlama bilgileri ve etkilendiği yazarlardan bahsederek hikâyeyi yazarken mensubu olduğu akım hakkında bilgiler verilmektedir.

Bununla birlikte bu makalede Sâlih'in Arap ve Batı ülkelerinde yeterince tanınmasına karşın ülkemizde istenilen düzeyde tanınmaması nedeniyle oluşan boşluğu doldurmak amaçlanmaktadır. Makalede literatür tarama tekniği kullanılarak genelden özele gitme anlayışı içinde olunmuştur.

1. Sudanlı Tayyib Sâlih'in *Naḥletun 'Alâ'l-Cedvel* Adlı Hikâyesi

Sâlih, yetiştiği bölgedeki yaşadığı deneyimlerini yazmış olduğu eserlerinde yansıtmaktadır.¹ Ayrıca Sâlih inançlı ve tarımla uğraşan insanların bulunduğu köy toplumunda yetişmiştir.² Sâlih, bu söylenenleri *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesinde okuyucuya hissettirdiği düşünülmektedir. Ayrıca Sâlih'in bu hikâyesinde okuyucunun toplumsal yaşamla ilgili deneyimler kazanmasını ve mesajlar almasını amaçladığı düşünülmektedir.

Sâlih, *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesinde Sudan'daki köy hayatını ve köy toplumunun yaşadığı zorlukları ve problemleri işlemektedir.³ Yazar, bu hikâyenin olay örgüsünde günlük hayattan örnekler vermesiyle ve hikâyedeki şahıs kadrosunu anlatmadaki başarısıyla dikkat çekmektedir.

Sâlih, ekonomik, coğrafi, toplumsal, kültürel, sosyal ve ferdi meselelere *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesinde yer vermektedir. *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesi ve diğer eserlerindeki başarısı nedeniyle Sudan ve Arap ülkeleriyle birlikte uluslararası alanda da başarılı ve tanınan bir yazar olarak bilinmektedir.

2. *Naḥletun 'Alâ'l-Cedvel* Adlı Hikâyenin Dayandığı Tarihsel Arka Plan

---

¹ Esat Ayyıldız, "Et-Tayyib Sâlih'in "Mevsimu'l-Hicre İle'ş-Şemâl" Adlı Romanının Tahlili", *DTCF Dergisi* 58/1 (Haziran 2018), 662.

² Ayyıldız, "Et-Tayyib Sâlih'in "Mevsimu'l-Hicre İle'ş-Şemâl" Adlı Romanının Tahlili", 662.

³ Maḥdûdatun Maṭrifıyyun, *Bînyeti'l mekâni fi rivâyeti Naḥleta 'alâ cedvelin lit-Tayyibi Sâlih* (M'Sila: Mohamed Boudiaf University, Faculté des Lettres et des Langues, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 58.

Bu bölümde Yazar Sâlih'in *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesinin tarihsel arka planı ele alınmaktadır. Tayyip Sâlih bu hikâyede Sudan'da yaşanan toplumsal problemleri, köyde yaşanan ferdi meseleleri ve köy toplumunu yakından takip ederek okuyuculara aktarmaktadır.⁴

Salih, İngiliz yazar Thomas Hardy, İrlandalı yazar James Joyce ve Nobel ödülünü alan Amerikalı yazar William Faulkner'den etkilenerek ilham almıştır.⁵ *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyeden ve etkilendiği yazarlardan yola çıkarak Tayyip Sâlih'in bu hikâyeyi gerçekçi bir tarzda ele aldığı düşünülmektedir.

İlmi çalışmalarda bulunmak için İngiltere'ye giden Sâlih, içindeki edebiyat sevgisi nedeniyle bu alana yönelmiştir.⁶ Sâlih, İngiltere'de uzun bir süre yaşamasına rağmen eserlerini Arapça kaleme almıştır.⁷ *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyeyi 1953'te Londra'ya ayak basar basmaz yazmıştır.⁸ Bu hikâye onun yazdığı ilk hikâyedir.⁹ Hikâyenin yayınlanması ise 1960'da *el-Âhad el-Beyrutîyya* (الاحد البيروتية) gazetesinde olmuştur.¹⁰ Yazar, bu hikâyedeki üslubuyla James Joyce'un üslubuna benzetilmiştir.¹¹ Aşağıdaki paragrafta yazar Sâlih'in *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesi hakkında düşünceleriyle ve hisleriyle ilgili bilgilendirme yapılmıştır:

*“Naḥletun 'alâ'l-cedvel adlı hikâyeyi yazdığım da Londra'da yaşıyordum. Sudan'da geride bıraktığım anılarımla ve yakınlarımla bu kitap bir köprü gibi iletişim görevini üstlenmiştir. Bunların hepsinin nedeni Sudan'daki aileme özlem duygusunu hissetmemdendir.”*¹²

3. *Naḥletun 'Alâ'l-Cedvel* Adlı Hikâyenin Dayandığı Tarihsel Arka Planda Sudan

1. Sudan'ın resmi dini İslam'dır.¹³

2. Sudan'da ülkenin güney bölümü dışında yaşayan nüfusun büyük çoğunluğunu Müslüman kesim oluşturmaktadır.¹⁴

⁴ Ca'fer el-Dandal, “Kıssatu Naḥla 'alâ'l-cedveli”, *Sotor* (Erişim 10 Aralık 2020).

⁵ Fikrîmag, “et-Tayyîbu Sâlih 'abkarîr-rivâyetü'l 'Arabîyyatu” (Erişim 10 Aralık 2020).

⁶ Celal Turgut Koç, *Tayyib Sâlih ve Romancılığı* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004), 22.

⁷ Koç, *Tayyib Sâlih ve Romancılığı*, 23.

⁸ Fikrîmag, “et-Tayyîbu Sâlih 'abkarîr-rivâyetü'l 'Arabîyyatu”.

⁹ Hâlid Muhammed Gâzî, *Sîyratun ve şehâdâtun min maḥattâti'l-'ümri* (Gize: Dârü'l kutubi'l Mısriyyeti, 2015), 69.

¹⁰ Aljaml, “et-Tayyîbu Sâlih.. ḥâlatun ḥâssatun min ḥâlâti'l'ibdâ'i” (Erişim 10 Aralık 2020).

¹¹ Gâzî, *Sîyratun ve şehâdâtun min maḥattâti'l-'ümri*, 69.

¹² Arabicpost, “Hivârun ma'at-Tayyîb Sâlih” (Erişim 2 Ocak 2021).

¹³ Gezimana, “Sudan'da din ve inanç” (Erişim 24 Aralık 2020).

¹⁴ Ahmet Kavas, “Sudan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/464.

3. Birçok Afrika ülkesinden geçmekte olan Nil Nehri Sudan'ın iç kısmından da geçerek kültürel, sosyal ve ekonomik alanlarda önemli bir etkiye neden olmaktadır.¹⁵

4. Sudan fazlaca doğal kaynaklara sahip olmasına rağmen iç sorunlar ve siyasi problemler yüzünden doğal kaynaklarından istenilen düzeyde faydalanamamaktadır.¹⁶

5. Sudan ekonomisini sınırlı tarım ve hayvancılık faaliyetleri oluşturmaktadır.¹⁷

6. Sudan'da etkili olan kuraklıklar ile yaşanan açlık sorunları ülkede etkili bir göçün olmasına neden olmuştur.¹⁸

7. Sudan'da tarım alanlarının %6,78'i sulanabilmekte ve tarım faaliyetleri ülkenin %10'unda yapılabilmektedir.¹⁹

8. Sudan'da yaşanan iç sorunlar nedeniyle ülkeye dış ülkeler tarafından gıda yardımı yapılmaktadır.²⁰

9. İngilizler Mısır'ı işgal ederek Ekim 1882'de Hartum'a kuvvet göndermiş²¹ ve 19 Ocak 1899'da Sudan'da yönetimin iskeletini oluşturan bir antlaşma belirlenerek Sudan resmi olmasa da fiilen İngilizlerin kontrolünde olmuştur.²²

10. 1920 yılı öncesinde ortak kontrol genel olarak İngilizlerdeyken giderler ise Mısır tarafından ödenmiştir.²³

11. II. Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından Sudan'da bağımsızlık mücadelesi ortaya çıkarak siyasi partiler oluşturulmuştur.²⁴

13. Sudan'ın kuzey kesimi ile güney kesimi arasında yaşanan yönetsel sorunlar, devlet ve vatandaşlar arasında iç sıkıntılar oluşturmuştur.²⁵

---

¹⁵ Eymen Fuâd Seyyid, "Nil Nehri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/122.

¹⁶ Meral Avcı, "Sudan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/459.

¹⁷ Avcı, "Sudan", 37/459.

¹⁸ Karen Jacobsen, *Ennuzûhu'l dâhilîyu lilmanâtiği'l hadarîyyati: el-dirâsatut-tavsîfiyatu'l muştarekatu beyna merkezî rasdin-nuzuhid- dâhilîyyi ve câmi'ati Tâftis* (Tutfs University, 2008), 13.

¹⁹ Avcı, "Sudan", 37/459.

²⁰ News.Un, "İtlaqu huttatin lilmusâdâti'l insânîyyati litacennubi'l mecâ'ti'l veşikati fi cenubis-Sudâni" (Erişim 11 Nisan 2021).

²¹ Kavas, "Sudan", 37/461.

²² Kavas, "Sudan", 37/463.

²³ Kavas, "Sudan", 37/463.

²⁴ Kavas, "Sudan", 37/463.

²⁵ Jacobsen, *Ennuzûhu'l dâhilîyu lilmanâtiği'l hadarîyyati: el-dirâsatut-tavsîfiyatu'l muştarekatu beyna merkezî rasdin-nuzuhid- dâhilîyyi ve câmi'ati Tâftis*, 13.

14. Ülke içerisinde yaşanan bu olayların neticesinde ülkede ekonomik açıdan zararlar oluşmakta ve yoksulluk yaşanmaktadır.

15. Bu dönemde ülkede yaşanan ekonomik sorunlarla birlikte tarım alanında çiftçiler sorunlarla karşılaşmaktadır.

16. Sudan genel olarak 1956'ya kadar İngiliz kontrolü altında kalmış ve ilerleyen zamanlarda barış ortamı oluşturulmaya çalışılsa bile vatandaşlar arasında iç sıkıntılar birbirini takip etmiştir.²⁶

17. Sudan 1956 yılının ardından bağımsızlığını kazansa bile askeri darbelerle, ülke içi sorunlarla ve ekonomik sıkıntılarla karşılaşmıştır.²⁷

18. Sudan'da okuma yazma bilen vatandaş sayısı yıllarca düşük oranlarda olmuştur ve ülkede okuma yazma bilen sayısı 1990'lı yıllara gelindiğinde hâlâ %20'ler seviyesinde görülmüştür.²⁸

Sâlih, Sudan'ın içerisinde bulunduğu sorunlar nedeniyle eserlerinde bu unsurlara yer verip aynı zamanda bu unsurlardan da etkilenmiş ve okuyucunun da idrak etmesini sağlamıştır. Ayrıca Sâlih'in *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyesinden hareket ederek yetiştiği bölgenin toplumundan, çevresinden, kültürel ve coğrafi özelliklerinden etkilendiği düşünülmektedir.

Sâlih bu hikâyesinde ülkede yaşanan ekonomik sorunların toplumsal açıdan insanları etkilemesi nedeniyle özellikle tarım alanında çiftçilerin karşısına çıkan sorunları ele almaktadır. Sonuç olarak *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı hikâyede yazar, haksız kazancı, saflığın karşısında cambazlığı, köy hayatında karşılaşılan sosyal ve toplumsal sorunları ele almaktadır.

4. Naḥletun 'Alâ'l-Cedvel (نخلة على الجدول)

4.1. Hikâyedeki Olay Örgüsü

Hikâyenin Arapça başlığı Türkçeye çevrildiğinde Çaydaki Palmiye Ağacı olarak karşılık bulmaktadır. Hikâyedeki olay örgüsü çayın kenarında bulunan palmiye ağacının etrafında geçmektedir. Aşağıdaki paragraflarda hikâyedeki olay örgüsüne değinilmektedir:

Sudan'nın Nil Nehri'ne yakın olan köyünde Şeyh Mahcub adında biri yaşamaktadır. Şeyh Mahcub herkes tarafından saf, beceriksiz, dışlanan ve zekâ geriliği olan biri olarak

²⁶ Kavas, "Sudan", 37/463-464.

²⁷ Nasrettin Güneş, "Sudan'ın İç Savaş Çıkmazı: Güney Sudan Sorunu ve Bağımsızlık Süreci", *İlim ve Medeniyet* (Erişim 2 Ocak 2021).

²⁸ Kavas, "Sudan", 37/465.

bilinmektedir. Şeyh Mahcub fakir biri olmakla birlikte bölgede kuraklığın etkisiyle tarlasını ve hayvanlarını yetiştirmekte zorlanmaktadır.

Bir Kurban Bayramı öncesinde Şeyh Mahcub'un yanına Tüccar Hüseyin adında biri gelmektedir. Tüccar Hüseyin zengin bir kişi olup ticaretle uğraşmaktadır. Tüccar Hüseyin, beyaz elbisesi ve kırmızı ayakkabısı ile tanınmakla birlikte refah bir hayat yaşamaktadır.

Tüccar Hüseyin, Şeyh Mahcub'un paraya muhtaç olduğunu bilerek palmiye ağacını satın almak istemektedir. Şeyh Mahcub, bu teklifi duyduğunda ağaca bakmakta ve ağacın geniş yapraklarının esintisinden etkilenerek yirmi sene geriye gitmektedir.

Şeyh Mahcub, Yirmi sene önceki gençlik döneminde amcasının oğlu İsmail ile yaşadığı anıyı hatırlamaktadır. Bu anı bir yaz sabahında köydeki çayın kenarından geçerken yaşanmaktadır. İsmail, palmiye fidanlarını ayıklarken Şeyh Mahcub'u görmektedir.

Şeyh Mahcub, İsmail'in kullanmayacağı fidanları almaktadır. Bunun üzerine İsmail, Şeyh Mahcub'a bu fidanların bir işe yaramayacağını belirterek gülüp alay etmektedir. Şeyh Mahcub ise bu fidanı ekerek dillere destan bir ağaç olacağını söylemektedir.

Şeyh Mahcub yirmi sene önce yaşadığı bu anıyı hatırladıktan sonra parmaklarını dağınık sakalına götürüp boğazı düğümlemektedir. Çünkü yirmi sene önce, fidanın dikildiği sene, Şeyh Mahcub için çok bereketli bir yıl olmuş ve aynı sene amcasının kızıyla evlenmiştir. Şeyh Mahcub'un daha sonra gözleri önüne gurbette yaşayan evli kızı Amine gelmektedir.

Amine evlenmeden önce babasına yardımcı olup sevgi göstermektedir. Oğlu Hasan ise asi bir evlat olup Mısır'a göç etmiştir ve oğlundan haber alamamaktadır. Bu esnada Şeyh Mahcub'un gözleri dolmakta ve yaşlılıktan dolayı sarkan alt dudaklarına dişlerini geçirerek tekrar boğazı düğümlemektedir.

Şeyh Mahcub fidanı diktiği zamandan sonra köy hocasının söylediği sözleri aklından geçirmektedir. Köy hocası her şeyin ucuz olacağını ve kıymetinin azalacağını, günahların çoğalacağını ve Allah'ın günahkarları cezalandıracağını söylemektedir.

Şeyh Mahcub aklından günah işlemediğini düşünmektedir. Ama ara sıra düğünlerde içki içtiğini, eşinin arkasından kadınlara baktığını da düşünmektedir. Fakat hiçbir zaman farzları geciktirmeyip Allah'ın yasakladığı büyük günahları işlemediğini de düşünmektedir.

Şeyh Mahcub tüm bunları düşündükten sonra dünyada geriye kalan bir ineği, iki keçisi ve Tüccar Hüseyin ile pazarlığı yapılan palmiye ağacını görmektedir. Bu esnada Tüccar

Hüseyin'in eşeğinin anırmasıyla Şeyh Mahcub yirmi sene önceki yaşadığı anılardan geri gelmektedir.

Tüccar Hüseyin, Şeyh Mahcub'a saatlerdir suskun olduğunu dile getirerek sitem etmektedir. Bu esnada Ramazan adındaki biri Tüccar Hüseyin'in yirmi cüneyhlik teklifinin uygun olduğunu söyleyerek ihtiyaçlarını giderebileceğini belirtmektedir. Fakat Şeyh Mahcub palmiye ağacını satıp satmamakta kararsız kalmaktadır. Bu esnada Şeyh Mahcub'un gözleri dolarak içinden oğlunu düşünmeyi sürdürmekte ve oğlunun ailesini bir gün görmeye geleceğini ümit etmektedir.

Şeyh Mahcub sonra kendi kendine Tüccar Hüseyin'in yüzüne yeftahullah diyerek söylenmektedir. Bunu duyan Tüccar Hüseyin Şeyh Mahcub ile alay ederek tekrar borç isteyeceğini belirtmektedir. Bu esnada Şeyh Mahcub'un küçük kızı babasının yanına koşarak Hasan'dan haber getirmektedir.

Şeyh Mahcub oğlu Hasan'dan gelen haberi öğrenmeye yola çıkmaktadır. Daha sonra Şeyh Mahcub'un karşısına düzgün kıyafetli bir genç çıkmaktadır. Bu genç Şeyh Mahcub'a para dolu bir zarf uzatıp zarfı gönderenin oğlu olduğunu ve kendisini affetmesini istediğini söylemektedir. Şeyh Mahcub parayı alarak mutlu olmakta ve evine doğru yürümektedir. Ormanın tepesine geldiğinde palmiye ağacına bakmakta ve aklından ağacın yeftahullah diyerek dallarını hareket ettirdiğini canlandırmaktadır.

Yukarıdaki anlatılan olay örgüsü toparlandığında iki olay örgüsünün karşımıza çıktığı fark edilmektedir. Birincisi dış olay örgüsü olarak nitelendirilerek kapsamlı olay örgüsü olarak da isimlendirilebilir. Bu olay örgüsünde Seyh Mahcub ile Tüccar Hüseyin arasında yaşanan ağaç pazarlığı yer almaktadır.²⁹

İkinci olay örgüsü ise iç olay örgüsü olarak isimlendirilmektedir. İç olay örgüsünde ise Şeyh Mahcub'un yaşanan ağaç pazarlığı esnasında yıllar önceki anılarına dönmesi ve burada yaşadığı refah hayatı hatırlaması yer almaktadır.³⁰ Dolayısıyla yazar iç olay örgüsünü kazağı tığ ile örmesi gibi ince bir titizlikle gerçekleştirmiştir.

4.2. Hikâyedeki Şahıs Kadrosu

Hikâyede başkahraman Şeyh Mahcuptur. Hikâyede Şeyh Mahcub'un yaşı hakkında kesin bir bilgi verilmemiştir. Ama yazar tarafından Şeyh Mahcub'un anılarını hatırlarken yirmi

²⁹ Matrifiyyun, *Bînyeti'l mekâni fi rivâyeti Nahleta 'alâ cedvelin lit-Tayyîbi Sâlih*, 27.

³⁰ Matrifiyyun, *Bînyeti'l mekâni fi rivâyeti Nahleta 'alâ cedvelin lit-Tayyîbi Sâlih*, 27.

sene geriye döndüğü ve hatırladığı anılarda otuza yakın yaşlarda olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle Şeyh Mahcub'un elli beş, altmış yaş aralığında olabileceği düşünülmektedir.

Hikâyede Şeyh Mahcub'un sarkık dudaklı, seyrek sakallı olduğunun belirtilmesi ve anılarını aktarırken gençliğinde kelimesini kullanması onun yaşlı olduğunun bir göstergesidir.

Şeyh Maahcub, inançlı bir kişiliktir. Çünkü İsmail'den aldığı fidanı dikerken "Bismillah, maşallah, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm"³¹ sözlerini tıpkı babasından gördüğü gibi kullanmaktadır. Bu onun dini inancının derin olduğunun da göstergesidir.

Şeyh Mahcup aile kavramına önem vermektedir. Ailesini terk edip yurt dışına giden oğlu Hasan'a sevgi ve özlemle doludur. Ayrıca evlenip gurbete giden kızı Amine'ye aynı duyguları hissetmektedir. Bununla birlikte Tüccar Hüseyin ile yaşanan olayda sürekli geçmişe gitmesi ve geçmişi hatırlayıp anıları gözleri önünde canlandırması bu durumun kanıtıdır. Bu durum hikâyede geçen şu cümlelerle örneklendirilmektedir:

"Emine'nin doğumu aklına geldiğinde gözleri gözyaşlarıyla doldu. Peki Emine şimdi nerede? Emine, kardeşinin çocuğu ile evlidir. Said Ada'sının bir bölgesindedir, Emine ona karşı gayet merhametli ve hayırlı bir evlattır. Keşke Hasan da Emine kadar merhametli olsaydı. Hasan! Şeyh Mahcub'un üst dişleri sarkan alt dudaklarını ısırarak sözleri boğazında düğümlenmiştir."

"و حين وصل به تيار الذكريات إلى مولد أمة ترقرق في عينيه الدمع. أين أمانة؟ إنها زوجة لابن أخته الذي حملها إلى أقاصي الصعيد في الجزيرة وقد كانت تبه وتعتطف عليه ليت حسناً كان مثلها عطوفاً باراً. حسن! وعض الرجل على شفته السفلى بعنف حتى كاد يغرس أسنانه في لحمها المتهدل."³²

Şeyh Mahcub, gençlik dönemlerinde ailesi tarafından dışlanmış ve sevgiden mahrum bırakılmıştır. Ailesi onun zekâ geriliğine sahip olduğunu düşünmüştür. Bu durumu Şeyh Mahcub'un soğuk zamanlarda dışarıda suya girdiğini belirterek kanıtlayabiliriz.

Şeyh Mahcub karar alırken dikkatli düşünen ve acele etmeyen biridir. Karar alma esnasında geçmiş, şu an ve gelecek zamanı düşünerek ve hatırlayarak karar almaktadır. Bu duruma Tüccar Hüseyin ile yapılan pazarlıkta palmiye ağacıyla geçirdiği anıları, ağacın ona olan maddi ve manevi katkısını hatırlayarak geçmişe gitmesi örnek olarak verilebilir. Şeyh

³¹ Tayyib Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid (Beyrut: Dârü'l Celil, 1997), 10.

³² Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 11-12.

Mahcub bir zamanlar tüccarlık yapıp mal alıp mal satmaktadır. Fakat yaşanan kuraklık ve dönemin koşulları Şeyh Mahcub'u olumsuz etkilemiştir.

Hikâyenin yan karakterlerinden olan Tüccar Hüseyin, ucuz mal almak için fırsat kollayan birisidir. Kendi işini ve menfaatini düşünen birisidir. Ayrıca dönemin pahalı ve son çıkan ürünlerini alıp zevkini düşünmektedir. Tüccar Hüseyin'in Şeyh Mahcub'a küçümseyici, alaycı ve tehdit edici tavırları Tüccar Hüseyin'in kişilik özelliklerini veren önemli bir unsurdur. Tüccar Hüseyin'in kişilik özelliklerine yönelik hikâyede geçen aşağıdaki cümle örnek olarak verilmektedir:

"Yeftahullah, yeftahullah diye söylen bakalım yarın dönüp dolaşıp yine borç istersin."

"يفتح الله, يفتح الله, باكر بتجي تدور الدين"³³

Şeyh Mahcub'un oğlu Hasan ise beş yıl önce ailesine haber vermenden Mısır'a göç etmiştir. Ailesini arayıp sormamıştır. Daha sonra bu durumdan pişman olan Hasan babasına maddi yardım göndermiş ve babasından kendisini affetmesini istemiştir. Şeyh Mahcub'un kızı olan Amine ise babasına yardımcı olan birisi olup merhametlidir. Daha sonra akrabalarından biri ile evlenerek gurbete gitmiştir.

Şeyh Mahcub'un amcasının oğlu olan İsmail ise kendisine yaramayacak olan palmiye fidanlarını ayırmaktadır. Şeyh Mahcub'un komşularından olan Ramazan ise Tüccar Hüseyin ve Şeyh Mahcub arasında pazarlıkla ilgili arabuluculuk yapmıştır.

4.3. Hikâyedeki Zaman ve Mekân

Hikâye, Nil Nehri'ne yakın olan bir köyde geçmektedir. Olaylar ise köyün içindeki çayın kenarındaki palmiye ağacının yanında geçmektedir. Hikâyenin geçtiği zaman Kurban Bayramı öncesidir. Hikâyedeki zaman ve mekân kavramları hikâyede geçen aşağıdaki cümlelerle örneklendirilmektedir:

"Nil sularını taşıyan soğuk Kuzey rüzgarları palmiye ağacını sallıyordu."

"وقد قامت وسطها النخلة الأم, ممشوقة متغطرة تتلاعب بغدائرها النسيمات الباردة التي هبت من الشمال تحمل

قطرات من مياه النيل."³⁴

"Ey be adam! Yirmi cüneyhle borcunu kapatırsın, durumunu düzeltirsin. Yarın bayramdır ve sen hala kurbanlığını alamamışsın."

³³ Sâlih, *Dûmetu Ved Hâmid*, 17.

³⁴ Sâlih, *Dûmetu Ved Hâmid*, 7.

"عشرون جنبهاً يا رجل تحل منها ما عليك من دين، وتصلح بها حالك. وغداً العيد وانت لم تشتري بعد كيش

الضحية".³⁵

4.4. Hikâyedeki Anlatım Teknikleri

Yazar hikâyede anlatımı, hâkim bakış açısıyla sağlamış olup öyküleme ve betimleme tekniklerinden yararlanmıştı. Yazar, hikâyede üçüncü tekil şahıs ağzını kullanarak karakterlerin ruh hallerini okuyucuya yer yer aktarmakta ve yer yer de hissettirmektedir.

Yazar, hikâyenin kahramanlarının kişilik özelliklerini ve dış görünüşlerini betimleyici anlatım tekniğinden yararlanarak anlatmaktadır. Bu sayede olaylar ve karakterlerin tipleri okuyucu tarafından daha anlaşılır ve gerçekçi olmaktadır.

Yazar, hikâyede çevre ve insan betimlemelerine yer vermektedir. Okuyucu, yazarın betimlemeleri sayesinde olup bitenleri zihninde canlandırmaktadır. Hikâyede geçen insan betimlemesine aşağıdaki paragrafta yer verilmektedir:

"Gerçek şu ki Tüccar Hüseyin'in bol ve beyaz elbisesi, Hartum' dan aldığı siyah cübbesi, Sudan halkı arasında daha önce eşi benzeri görülmemeyen ve zanaatkarlar arasında yapılmayan en ünlü kırmızı ayakkabı modeli, parlak, beyaz ve dolgun eşeği, eşeğin üzerinde neredeyse yere değen kırmızı ve kahverengi heybesi vardı. Bunların hepsi kibrinin ve zenginliğinin göstergesiydi."

"والحق أن حسين التاجر بثيابه البيضاء الفضفاضة، وعباءته السوداء التي اشتراها في زيارته للخرطوم، وعمامته من الكرب نمرة واحد، وحذائه الأحمر الذي لم تخرج أيدي صناع المراكيب في الفاشر أجود منه، وحماره الأبيض، البدين ا للامع، والسرج الأحمر المدهن الفروة البنيّة التي تدلت وكادت تمسّ الأرض، كان صورة مجسمة للكبرياء والغطرسة".³⁶

Hikâyede geçen çevre betimlemesi ise şu şekilde örneklendirilmektedir:

"O esnada güçlü bir rüzgar esip palmiye ağacını sallandırmaya başladı."

" ولكن رياحاً قوية هبت تتلاعب بجريد النخلة".³⁷

4.5. Hikâyedeki Dil ve Üslup

Hikâyede kullanılan dil açık olup akıcı ve anlaşılırdır. Yazar, hikâyede akıcı ve açık bir dil kullanarak olay örgüsünü okuyucuya sıkımayacak şekilde net vermiştir. Hikâyedeki olayın, kahramanların tip ve kişiliklerinin, ana fikrin net bir şekilde anlaşılmasında yazarın kullandığı

³⁵ Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 7.

³⁶ Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 8.

³⁷ Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 16.

akıcı, açık ve anlaşılır dili önemli bir yer tutmaktadır. Bu sayede okuyucu, Tüccar Hüseyin ve Şeyh Mahcub arasındaki diyalogun sonucunu meraklı bir şekilde takip etmiştir.

Yazar, hikâyede sanatsal bir dil kullanarak estetik kurguyu önemsemektedir. Hikâyede fasih bir Arapça kullanarak dil konusunda genelden özele doğru inmektedir. Yazar bu sayede hikâyede merak unsurunu ön plana atmakla birlikte olayların sürükleyici ve bütünsel bir şekilde okuyucu karşısına çıkmasını sağlamaktadır.

Yazar, hikâyede günlük hayatı ve dönemin hayat koşullarını okuyucuyu sıkmayacak şekilde belli ederek kafiyeli ve yöresel Sudan konuşmalarına değinmektedir. Böylece yazar ammece bir üsluba yer vererek okuyucunun olayın gerçekliğini tasvir edebilmesini sağlamış ve kalplere daha yakın olmayı başarmıştır.³⁸ Hikâyede geçen yöresel Sudan konuşmalarıyla ilgili cümle şu şekilde örneklendirilmektedir:

“Dünya sana ihanet eder, zaman açıklar, malın azlığı ise seni sevdiklerinden ayırır.”

" الدنيا بتهينك والزمان يوريك وقلّ المال يفرقك من بنات واديك."³⁹

Yazar, hikâyede iç ve dış çatışma unsurlarına yer vermektedir. Tüccar Hüseyin ve Şeyh Mahcub arasındaki palmye ağacının pazarlığı dış çatışma örneğidir. Burada Şeyh Mahcub'un ağaca yapılan teklif karşısında kararsız kalması ve geçmişini gözler önüne getirmesi anlattıklarımızı destekler niteliktedir.

Hikâyede geçen bir diğer çatışma unsuru ise iç çatışmadır. İç çatışmaya ise Şeyh Mahcub'un, Tüccar Hüseyin'in palmye ağacına yaptığı teklif sonrasında uzun bir zaman içinde aklında kendi kendine hüzünlenerek oğlunu, kızını ve amcasının oğlunu hatırlaması örnek olarak verilmektedir.

Şeyh Mahcub'un geçmişte refah bir hayat sürdürüp olayın yaşandığı anda maddi sıkıntılar içinde olduğunu hatırlaması bir başka iç çatışma örneğidir. Şeyh Mahcub'un bayram günü insanların temiz kıyafetler giyerek bayram namazına gitmesini, kurbanların kesilmesini, bayram ziyaretinde bulunulmasını hatırlayarak kendi içinde hüzünlenmesi ve dertlenmesi iç çatışma örneğini desteklemektedir.

Yazar, hikâyede anlatımı güçlendirmek amacıyla söz sanatlarını kullanmaktadır. Yazar aşağıdaki cümlede fidanın kökünü dişe benzeterek benzetme sanatını kullanmaktadır.

³⁸ Matrifyyun, *Bînyeti'l mekâni fî rivâyeti Nahleta 'alâ cedvelin lit-Tayyîbi Sâlih*, 52.

³⁹ Sâlih, *Dûmetu Ved Hâmid*, 11.

“Şeyh Mahcub, amcasının oğlu olan İsmail’in yanına geldiğinde İsmail’in dişsiz olduğu için söküp ayırdığı palmiye fidanını görmüştür.”

"ووقع نظر محجوب على شتلة صغيرة رماها إسماعيل بعيداً على إنها خالية من الأضرار لا تصلح."⁴⁰

Yazar hikâyede kişileştirme sanatına yer vererek anlatımı güçlendirmektedir.

“Aralıksız ve hüzünlü akan derenin suyu yavaşladı.”

"وخفضت صوت الساقية الحزين المتصل."⁴¹

Yazar, yukarıdaki cümlede dereyi hüzünlü sıfatıyla nitelemekte ve dereye insani özellikler yükleyerek kişileştirme sanatına yer vermektedir. Yazar hikâyede anlatımı güçlendirmek ve renk katmak amacıyla mübalağa sanatına yer vermekte olup sıfat tamlamaları da kullanmaktadır.

“Ey be adam! Yirmi cüneyhle borcunu kapatırsın, durumunu düzeltirsin. Yarın bayramdır ve sen hala kurbanlığını alamamışsın ve yardım etmek istemesem yemin ederim bu ağaç yirmi cüneyh etmez.”

"عشرون جنبياً يا رجل، تحل منها ما عليك من دين، وتصلح بها حالك. وغداً العيد وانت لم تشتري بعد كبش

الضحية! وأقسم لو لا إنني أريد مساعدتك، فإن هذه النخلة لا تساوي عشرة جنبيات."⁴²

Tüccar Hüseyin, Şeyh Mahcub’a yukarıdaki paragrafta söylediği söz ile palmiye ağacının değerini az gösterip ağaca istekli olmadığını hissettirmek istemektedir. Ayrıca teklif ettiği para ile borcunu kapatacağını, durumunu düzeltereğini, kurbanlık alacağını belirtmektedir. Aksine tüm bu sayılanların yirmi cüneyhle yapılamayacağı anlaşılmaktadır. Yazar bu noktada mübalağa sanatını kullanmaktadır.

4.6. Hikâyedeki Tema

Yazar hikayesini, “Yeftahullah”⁴³ sözüyle başlamakta ve “Yeftahullah”⁴⁴ sözüyle sonlandırmaktadır. Yazar, bu sözün önemini hikâyenin genelinde okuyucuya hissettirmiştir. Sembolizmin etkilerini okuyucuya hissettiren yazar, hikâyede yeftahullah sözüyle okuyucuya mecaz anlamda mesaj vermektedir. Yazarın okuyucuya verdiği mesaj aşağıdaki paragraflarda açıklanmaktadır.

⁴⁰ Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 10.

⁴¹ Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 8.

⁴² Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 7.

⁴³ Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 7.

⁴⁴ Sâlih, Dûmetu Ved Hâmid, 19.

Yeftahullah kelimesinin kök anlamına bakıldığında feth kelimesi karşımıza çıkmaktadır.⁴⁵ Feth ise problemlerin ve kapalı kapıların ortadan kaldırılması, mecaz anlamda kapıların açılması, keder ve sıkıntıların giderilmesi, gelirlerin genişletilmesi anlamına gelmektedir.⁴⁶

Fetih Sûresi'nde “*Senin geçmiş gelecek bütün günahını Allah'ın bağışlaması, sana nimetini eksiksiz vermesi, seni dosdoğru yolda yürütmesi ve Allah'ın sana güçlü bir şekilde yardım etmesi için sana apaçık bir fetih ihsan ettik.*”⁴⁷ ayeti bulunmaktadır. Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm Fâtiha Sûresi ile başlamakta olup bu sûre Kur'ân-ı Kerîm'in önsözü niteliğindedir.⁴⁸

Şeyh Mahcub, yukarıda anlatılanlardan hareketle yeftahullah sözünün ilk defa birçok kelimenin yerini aldığı farkına varmıştır. Ayrıca bu söz, umutsuz ve darlıkta olan kişilerin kapılarını açma anahtarıdır. Şeyh Mahcub da zorluklar karşısında ümidini ve inancını yitirmeden yeftahullah sözünü kullanmaktadır. Şeyh Mahcub yeftahullah sözünü Tüccar Hüseyin'e karşı Allah tarafından verilen koruyucu bir silah gibi kullanmaktadır. Şeyh Mahcub'un bu imanı ve inancı zorlu dönemlerden çıkmasına ve refaha ulaşmasında yardımcı olmuştur.

Yazar, hikâyede yeftahullah sözünü bir metafor olarak okuyucu karşısına çıkarmakta ve okuyucunun zorluklar karşısında ümidini ve inancını kaybetmemesine yönelik mesajlar vermektedir.

Yazar okuyuculara, insanların zorluğa ve fakirliğe düştüğü zamanlarda kendileri için önemli olan varlıklara sahip olmak için fırsat kollayan insanların olabileceğini düşünmeleri ve bu durumlarda insanların karar verirken dikkatli olmaları ve acele etmemeleri gerektiği yönünde mesajlar vermektedir. Bu durumda çıkar gözeten kişilerin en yakını bile olursa ahlakın, merhametin ve vicdanın unutulmaması gerektiği belirtilmektedir.

Yazarın hikâyede “*Yeftahullah, bismillah, maşallah, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm*”⁴⁹ sözlerine yer vermesi dine motiflere yönelik bir tema işlediğini göstermektedir. Şeyh Mahcub'un yıllarca yetiştirdiği ağacını satmadan önce yaşadığı ekonomik sıkıntıları düşünerek karar vermesi hikâyede ekonomik meselelerle ilgili bir tema işlendiğinin göstergesidir.

⁴⁵ Quran-Words, “Tefsîrun ve ma'nâ kelimetin yeftahi min sûreti fâtirin âya rakmi işnan” (Erişim 25 Şubat 2021).

⁴⁶ Quran-Words, “Tefsîrun ve ma'nâ kelimetin yeftahi min sûreti fâtirin âya rakmi işnan”.

⁴⁷ *Kur'ân Yolu* (Erişim 16 Aralık 2020), Fetih 48/1-3.

⁴⁸ Emin Işık, “Fâtiha Sûresi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12/252.

⁴⁹ Sâlih, *Dûmetu Ved Hâmid*, 10.

Hikâyede, Tüccar Hüseyin'in Şeyh Mahcub'a baskı yaparak ağacını düşük bir paraya satın almak için fırsat kollaması bireysel meselelerle ilgili bir tema işlendiğini göstermektedir. Bununla birlikte yazar, Şeyh Mahcub'un oğlu Hasan'ın ailesini terk etmesiyle ve kızı Amine'nin ailesine sadık bir evlat olmasıyla aile hayatına yönelik bir tema işlemektedir.

SONUÇ

Sudan'da yaşanan İngiliz işgali ülkede askeri, siyasi ve ekonomik sıkıntılar oluşturarak zamanla bağımsızlık mücadelesini ortaya çıkarmıştır. Bir yandan da yoksulluk ve açlık sorunları toplumsal açıdan ülke vatandaşlarını derin bir şekilde etkilemiştir. Özellikle de köy ve kasabalarda yaşanan bu ekonomik sorunlar burada yaşayan vatandaşlara zor zamanlar yaşatmıştır. Ülkedeki sıkıntılar birçok alanda kendini hissettirmiş ve bu durum edebiyat alanında bariz bir şekilde görülmüştür.

Sudanlı yazar Tayyib Sâlih, ülkesinde yaşanan bu zor zamanları *Naḥletun 'alâ'l-cedvel* adlı öyküsünde kaleme almıştır. Yazar, hikâyede vicdanı, akli, duygusallığı ve acımasızlığı yoğun olarak işleyerek karakterler arasında yaşanan bu kavramları sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan ele almıştır.

Yazar, insanlar arasında yaşanan haksız kazançları, güçlü olan kişilerin güçsüz olan kişileri yenmesini ve yaşanan olaylar karşısında vicdanının sesini dinleyip haksız olan tarafa yönelmemeyi gerçekle kurguyu harmanlayarak işlemiştir

Hikâyede ele alınan bu konular Sâlih'in kendi tecrübelerinden yola çıkarak Sudanlı Şeyh Mahcub ve Tüccar Hüseyin üzerinden yoksulluk ve ekonomik sorunları tüm insanlığın başına gelebilecek olan bir dramı evrenselleştirme yöntemidir.

Hikâyede olaylar bir Kurban Bayramı öncesinde Nil Nehri yakın olan bir köyde geçmektedir. Yazar, olay örgüsünde yer verdiği çevre ve insan betimlemeleriyle hikâyenin çekiciliğini artırmaktadır. Ayrıca yazar hikâyede hâkim bakış açısıyla anlatımı sağlamış olup öyküleme ve betimleme tekniklerinden yararlanarak üçüncü tekil şahıs ağzını kullanmıştır. Böylece yazar, olup bitenlerin zihinde canlanmasına ve gerçekçiliğin artmasına yarar sağlamıştır.

Yazarın hikâyede açık, anlaşılır ve akıcı bir dil kullanmasıyla birlikte cümleleri okuyucuyu sıkmayacak kadar uzun tutmaması hikâyenin sürekli ve bütünsel olmasına yardımcı olmuştur. Bununla birlikte yazarın sanatsal bir dil kullanması ve estetik kurguyu önemsemesi hikâyede yer verdiği iç ve dış çatışma, benzetme, sıfat, mecaz, kişileştirme, mübalağa örneklerinden ve kafiyeli yöresel Sudan konuşmalarından anlaşılmaktadır.

Hikâyede sembolizmi yer yer hissettiren yazar, özel olarak öykünün başında palmiye ağacını hurma veren bir ağaç olarak, öykünün gelişme bölümünde palmiye ağacını bereketi ve mutluluğu temsil eden bir simge olarak ve öykünün sonuç bölümünde palmiye ağacını sabrı, inancı, tevekkülü ve Allah'a teslimiyeti simgeleyerek kullanmıştır. Ayrıca hikâyede palmiye ağacı ile birlikte vicdanın ve duygunun ağır bastığı da görülmektedir.

Sonuç olarak yazar bu hikâyesinde sembolizmi hissettirerek okuyucularına açık ve kapalı olarak mesajlar vermiştir. Böylece Sâlih hem Sudan edebiyatında hem de dünya edebiyatında zengin üsluplu bir yazar olarak bilinmektedir.

KAYNAKÇA

- Aljaml. “et-Tayyîbu Sâlih.. hâlatun hâssatun min hâlati’l îbdâ’i”. Erişim 10 Aralık 2020.
<https://aljaml.com/20%الابداع%20حالات%20من%20خاصة%20حالة%20صالح%20الطيب%20E2%80%8F>
- Arabicpost. “Hivârun ma‘at-Tayyîb Sâlih”. Erişim 2 Ocak 2021.
<https://arabicpost.net/opinions/2018/01/31/حوار-مع-الطيب-صالح/>
- Avcı, Meral. “Sudan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/458-459. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Ayyıldız, Esat. “Et-Tayyib Sâlih’in “Mevsimu’l-Hicre İle’ş-Şemâl” Adlı Romanının Tahlili”. *DTCF Dergisi* 58/1 (Haziran 2018), 662-689.
<http://dx.doi.org/10.33171/dtcjournal.2018.58.1.31>
- el-Dandal, Ca‘fer. “Kıssatu Naḥla ‘alâ’l-cedveli”. *Sotor*. Erişim 10 Aralık 2020.
https://sotor.com/قصة_نخلة_على_الجدول/
- Fikrmag. “et-Tayyîbu Sâlih ‘abḳarîr-rivâyetü’l ‘Arabîyyatu”. Erişim 10 Aralık 2020.
https://www.fikrmag.com/article_details.php?article_id=668

Ġâzî, Hâlid Muhammed. *Sîyratun ve şehâdâtun min maḥattâti'l- 'ümrî*. Gize: Dârü'l kutubi'l Mısriyyeti, 1. Basım, 2015.

[Gezimanya. “Sudan’da din ve inanç”. Erişim 11 Aralık 2020. https://gezimanya.com/sudan/sudanda-din-ve-inanc](https://gezimanya.com/sudan/sudanda-din-ve-inanc)

Güneş, Nasrettin. “Sudan’ın İç Savaş Çıkması: Güney Sudan Sorunu ve Bağımsızlık Süreci”. *İlim ve Medeniyet*. Erişim 2 Ocak 2021. <https://www.ilmvemedenyet.com/sudanin-ic-savas-cikmazi-guney-sudan-sorunu-ve-bagimsizlik-sureci.html>

Işık, Emin. “Fâtiha Sûresi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/252-254. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Jacobsen, Karen. *Ennuzūḥu'l dâḥilîyu lilmanâtiḳi'l ḥadarîyyati: el-dirâsatut-tavsîfiyyatu'l muşterekatu beyna merkezî rasdin-nuzuhid- dâḥilîyyi ve câmi'ati Tâftis*. Tutfs University, 2008. <https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/inline-files/200809-af-sudan-urban-displacement-khartoum-country-ar.pdf>

Kavas, Ahmet. “Sudan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/459-466. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Koç, Celal Turgut. *Tayyib Sâlih ve Romancılığı*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.

Kur'ân Yolu. Erişim 2 Ocak 2021. <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/sure/48-fetih-suresi>

Maṭrifîyyun, Maḳdûdatun. *Bînyeti'l mekâni fî rivâyeti Naḥleta 'alâ cedvelin lit-Tayyîbi Sâlih*. M'Sila: Mohamed Boudiaf University, Faculté des Lettres et des Langues, Yüksek Lisans Tezi, 2017. <http://dspace.univ-msila.dz:8080/xmlui/handle/123456789/2938?show=full>

News.Un. “İtlaḳu ḥuttatin lilmusâdâti'l însânîyyati litacennubi'l mecâ'ti'l veşikati fî cenubis-Sudâni”. Erişim 11 Nisan 2021. <https://news.un.org/ar/story/2021/03/1072672>

Quran-Words. “Tefsîrun ve ma'nâ kelimetin yeftaḥi min sûreti fâṭirin âya raḳmi işnan”. Erişim 25 Şubat 2021. <https://www.quran-words.com/55928/كلمة/يفتح>

Sâlih, Tayyib. *Dûmetu Ved Hâmid*. Beyrut: Dârü'l Celîl, 1. Basım, 1997.

Seyyid, Eymen Fuâd. “Nil Nehri”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/122-123. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.